

การพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจิตอาสา
โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) : กรณีศึกษา

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

THE DEVELOPMENT OF DESIGN LEARNING MANAGEMENT STUDENT-CENTERED LEARNING ABILITY AND
VOLUNTEER BY USING SERVICE LEARNING ; CASE STUDY : MAJOR OF SOCIAL STUDIES, FACULTY OF
EDUCATION PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY

ดร.ธัญญาพร ก่องขันธ* สุนทรี จงวงศ์สุข กล้าหาญ พิมพ์ศรี ดร.อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล และ วริศรา ตั้งคำวานิช
Thanyaporn Kongkhan, Sunthree Jungwongsuk, Klahan Pimsri, Dr.Apaichon Sajjapatanakul,
and Warisara Tangkawanich

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก 65000

Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding author: E-mail: thanya_kku@hotmail.co.th

รับบทความ 7 ธันวาคม 2560 แก้ไขบทความ 20 มกราคม 2561 ตอบรับบทความ 23 มกราคม 2561 เผยแพร่บทความ 15 กรกฎาคม 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อมุ่งพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จิตอาสา และความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดเรียนรู้บริการสังคม รายวิชาออกแบบและจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2560 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม ในรายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 27 ชั่วโมง แบบวัดความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบบประเมินการพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาในการเรียนรู้ด้วยบริการสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละ และด้านความสามัคคี และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดเรียนรู้แบบบริการสังคม

ผลการวิจัย พบว่า

1. ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม พบว่าคะแนนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. จิตอาสาของนักศึกษาในการเรียนรู้ด้วยบริการสังคมใน 4 ด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับดีมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความเสียสละ ($\bar{X} = 4.94$) และรองลงมาคือด้านความสามัคคี ($\bar{X} = 4.89$)
3. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดเรียนรู้แบบบริการสังคม พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านได้เรียนรู้การให้เกียรติและใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็น ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือสามารถในการทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และได้เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสังคม ($\bar{X} = 4.96$)

คำสำคัญ: การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม, จิตอาสา, ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ABSTRACT

The research aims to develop the students ability to design learning management that emphasize to the students-centered learning, volunteer and Sacrifice of students by Using Service learning, design and learning management subjects. The sample research were Major of Social Studies, Faculty of Education, Bachelor Degree, Pibulsongkram Rajabhat University, semester 1 academic year 2560 amount 30 students. The instruments consist of Learning Plan with the activity learning emphasize to social service in course of design and learning management for 27 hours, Ability test in activity learning , Evaluation form of develop the student's volunteer

with learning by social service for 4 sides were the kindness, responsibility, sacrifice and unity and scale study of student satisfaction that learning with integration learning techniques with social service.

The research found that;

1. The ability to design learning management that emphasize to the students-centered learning by Using Service learning was higher than before used with statistical significance at the .01 level.

2. Student's volunteer in learning with social service for 4 sides overall found that were in the highest level ($\bar{X} = 4.89$) considering each aspect found that all sides were in the highest level. The most average was sacrifice ($\bar{X} = 4.94$) and subordinate was unity ($\bar{X} = 4.89$)

3. To study the student satisfaction that learning with integration learning techniques with social service. The research found that the student satisfaction overall were in the highest level ($\bar{X} = 4.86$). Considering each aspect found that learn to give honor and respect and generous listen to the opinion ($\bar{X} = 5.00$) subordinate were the ability of teamwork as a good leader and a good follower, accepted the other ideas and learning to adapting to others and social ($\bar{X} = 4.96$)

Keywords: Social Service Learning Management, Volunteer, The Ability to Design Learning Management Student-Centered Learning

บทนำ

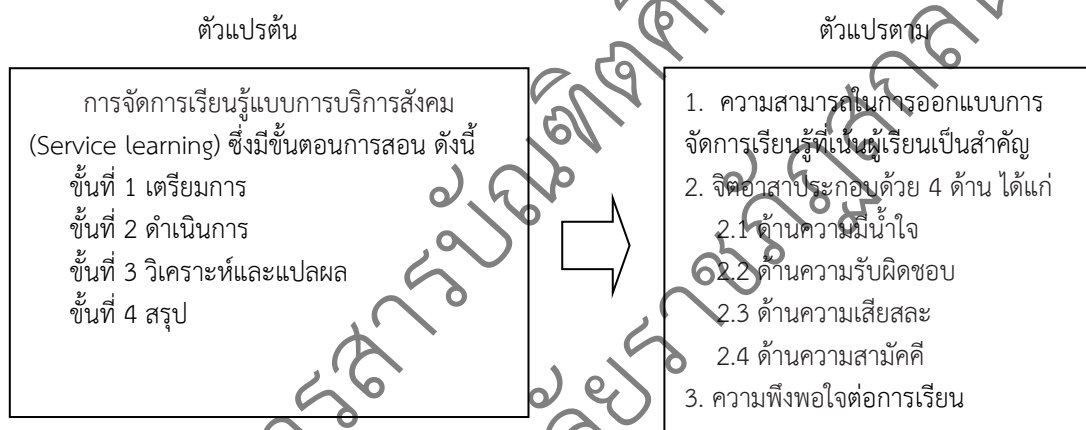
นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้ปรับเปลี่ยนไปโดยต้องยึดหลักที่ว่าการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ ได้อย่างมีความสุข และการจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 9) นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ยังต้องเป็นไปเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษาของชาติมาตรฐานที่ 14 ด้านคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก โดยต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีกำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและพัฒนาสังคมมีทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว มีทักษะทางสังคม มีคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและความเป็นพลเมืองโลกนอกจากนี้แล้วยังต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานตามมาตรฐานที่ 2 รวมทั้งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ตามมาตรฐานที่ 3 ด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553, หน้า 17-21) ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางในพระราชบัญญัติการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาของชาติ ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาจึงควรต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นที่ตัวผู้เรียนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือควรเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียน ให้ผู้เรียนได้หาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะด้านการคิด ทักษะด้านการเรียนรู้ ทักษะการปฏิบัติจริง ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะทางสังคม ในขณะเดียวกัน จะต้องฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม ปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยและพลโลกด้วยเช่นกัน การจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (service learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ลงมือปฏิบัติการใช้สังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด (ทิสนา แคมมณี, 2548) ซึ่งเป็นการสะท้อนความเชื่อที่ว่า การศึกษาต้องเชื่อมโยงกับสำนักทางสังคม และการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือการลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่มีจุดมุ่งหมาย (ชวลา เวชยันต์, 2544) ประกอบกับการศึกษางานวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของสังคมอีกด้วย ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมจะสะท้อนความเชื่อที่ว่าการศึกษา ต้องโยงกับสำนักทางสังคม การศึกษาต้องช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย และการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือการลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่มีเป้าหมาย (จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช, 2542, หน้า 13)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม นอกจากเป็นสถาบันที่มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่ธรรมแล้ว ยังมุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของบัณฑิตให้เป็นนักปฏิบัติมืออาชีพโดยนำความรู้สู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อศึกษาความสามารถในการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจิตอาสาของนักศึกษาในการเรียนรู้ด้วยบริการสังคมใน 4 ด้าน คือ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละ และด้านความสามัคคี รวมถึงความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม
2. เพื่อศึกษาจิตอาสาของนักศึกษาในการเรียนรู้แบบบริการสังคมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละ และด้านความสามัคคี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาดนตรีศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา และสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน 27 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้
3. แบบวัดจิตอาสาของผู้เรียน
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน 27 ชั่วโมง

- 1.1 ศึกษารายละเอียดหลักสูตร และเอกสาร ตำรา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมและตรงประเด็น
- 1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ดังนี้
 - +1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์ข้อนั้น
 - 0 หมายถึง ไม่แน่ใจแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์ข้อนั้น
 - 1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ข้อนั้น
- 1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มเป้าหมาย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อศึกษาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย
- 1.5 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบวัดความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 2.1 ศึกษาหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ รายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้
 - 2.2 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักศึกษาเพื่อกำหนดนิยามตัวแปรที่ใช้ศึกษาตามกรอบแนวคิดของการวิจัย
 - 2.3 สร้างแบบวัดความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ตามนิยามศัพท์ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ด้านการสื่อสารและส่งเสริมกระบวนการคิด และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ 60 คะแนน กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นรูปบิสกอร์ (Scoring Rubric)
 - 2.4 นำแบบวัดความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ทั้ง 4 ด้าน เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อเพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบโดยใช้สูตร ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์
 - 2.5 นำแบบวัดความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา ไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย
 - 2.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย
3. แบบวัดจิตอาสาของผู้เรียน
 - 3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาจิตอาสาของผู้เรียน
 - 3.2 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดจิตอาสาของผู้เรียนเพื่อกำหนดนิยามตัวแปรที่ใช้ศึกษาตามกรอบแนวคิดของการวิจัย
 - 3.3 สร้างแบบวัดจิตอาสาของผู้เรียน ตามนิยามศัพท์ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละ และด้านความสามัคคี ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) จำนวน 20 ข้อ
 - 3.4 นำแบบวัดจิตอาสาของนักศึกษา ทั้ง 4 ด้าน เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อเพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบโดยใช้สูตร ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์
 - 3.5 นำแบบวัดจิตอาสาของนักศึกษา ไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย
 - 3.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดจิตอาสาของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยทดลองกับกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน
 - 4.1 ศึกษาแบบการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน
 - 4.2 สร้างแบบสอบถามความความพึงพอใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) จำนวน 10 ข้อ

4.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ดังนี้

4.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประเมินทิศผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning)
2. ปฏิบัติการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้อย่างบริการสังคม (Service learning)
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test แบบ Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจิตอาสา โดยใช้การจัดการเรียนรู้อย่างบริการสังคม (Service learning) :กรณีศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความสามารถในการออกแบบจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้อย่างบริการสังคม (Service learning)

ตาราง 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการออกแบบจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้อย่างบริการสังคม (Service learning) ก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียน

คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	21.73	3.03	18.660	.000**
หลังเรียน	30	47.43	8.15		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการออกแบบจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้อย่างบริการสังคม (Service learning) หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการออกแบบจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสูงขึ้น

2. ผลการศึกษาจิตอาสาของนักศึกษาในการเรียนรู้อย่างบริการสังคม (Service learning) 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละ และด้านความสามัคคี

ตาราง 2 แสดงผลการศึกษาจิตอาสาของนักศึกษาในการเรียนรู้อย่างบริการสังคม (Service learning) ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละ และด้านความสามัคคี

จิตอาสา	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านความมีน้ำใจ	4.88	0.38	มากที่สุด
2. ด้านความรับผิดชอบ	4.86	0.38	มากที่สุด
3. ด้านความเสียสละ	4.94	0.26	มากที่สุด
4. ด้านความสามัคคี	4.89	0.33	มากที่สุด
รวม	4.89	0.34	มากที่สุด

จากตาราง 2 ผลการวิจัยพบว่า จิตอาสาของนักศึกษาในการเรียนรู้อย่างบริการสังคม (Service learning) ใน 4 ด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความเสียสละ ($\bar{X} = 4.94$) และรองลงมาคือด้านความสามัคคี ($\bar{X} = 4.89$)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning)

ตาราง 3 แสดงความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning)

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ช่วยให้เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น	4.61	0.50	มากที่สุด
2. สามารถปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มที่	4.93	0.26	มากที่สุด
3. สามารถในการทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำ/ผู้ตามที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.96	0.19	มากที่สุด
4. ช่วยฝึกให้เป็นผู้มีจิตอาสาบริการความรู้ต่อสังคม	4.80	0.50	มากที่สุด
5. ได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและรับผิดชอบต่อสังคม	4.89	0.15	มากที่สุด
6. ได้เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสังคมได้	4.96	0.19	มากที่สุด
7. ได้เรียนรู้การให้เกียรติและใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็น	5.00	0.00	มากที่สุด
8. มีความภูมิใจในการใช้ความรู้และความสามารถของตนเองสร้างประโยชน์ต่อสังคม	4.75	0.44	มากที่สุด
9. มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น	4.93	0.26	มากที่สุด
10. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้แสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่	4.89	0.31	มากที่สุด
รวม	4.86	0.14	มากที่สุด

จากตาราง 3 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ด้านได้เรียนรู้การให้เกียรติและใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็น ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือสามารถในการทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำ/ผู้ตามที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และได้เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสังคมได้ ($\bar{X} = 4.96$)

อภิปรายผลการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และจิตอาสา โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) : กรณีศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความสามารถในการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม พบว่าคะแนนความสามารถในการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) การใช้ผู้เรียนมีความสามารถในการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากทั้งนี้เพราะการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเทคนิคการบริการสังคมส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้วิชาการและประยุกต์การบริการสังคมที่เกิดขึ้นจากการสำรวจความต้องการของโรงเรียน นักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง ได้ปฏิบัติสิ่งที่ตนเองสนใจ สร้างความภาคภูมิใจ และเป็นแรงจูงใจที่ทำให้นักศึกษาเอาใจใส่ในการเรียนรู้ มากขึ้น ส่งผลต่อความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การนำไปใช้ มากกว่าความจำ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร ถ้าไม่ได้ทำซ้ำบ่อย ๆ การเรียนรู้นั้นจะไม่คงทนถาวร และในที่สุดอาจลืมได้ (ทิตินา แคมมณี, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่หลักการของการเรียนรู้ คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จะสังเกตจากพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น และมีการทำซ้ำบ่อย ๆ จนเป็นอัตโนมัติโดยรับการฝึกและการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมตามหลักสิ่งเร้า การตอบสนองมาก ๆ จะทำให้เกิดพฤติกรรมถาวรยิ่งขึ้น (Skinner, 1957) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Vygotsky (1978) ที่ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้พัฒนาใกล้เคียงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองนี้ จะทำให้ผู้เรียนสร้างแนวความคิดหลักอยู่ตลอดเวลา โดยไม่

จำเป็นต้องมีการสอนภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่จะได้จากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญซึ่งการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม สอดคล้องกับ จูรี ทัพวงษ์ (2552) ได้ศึกษา การประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยการอาชีพพนสนิม พบว่า ผลการประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามีผลการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ 80%

2. ผลการศึกษาจิตอาสาของนักศึกษาในการเรียนรู้ด้วยบริการสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละ และด้านความสามัคคี พบว่า จิตอาสาของนักศึกษาในการเรียนรู้ด้วยบริการสังคม (Service learning) ใน 4 ด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความเสียสละ ($\bar{X} = 4.94$) และรองลงมาคือด้านความสามัคคี ($\bar{X} = 4.89$) ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนรู้โดยการบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การทำงานร่วมกัน ได้วางแผน ดำเนินการ และสรุปการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สร้างความสามัคคีปรองดอง และสร้างความตระหนักในเรื่องการเสียสละไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินหรือความรู้ แก่ผู้อื่น สอดคล้องกับ ญัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550) ที่กล่าวถึงลักษณะที่สอดคล้องของจิตอาสาประกอบไปด้วยพฤติกรรมหลัก 3 ประการ ได้แก่ ด้านแรกคือ การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ที่แสดงออกถึงความมีน้ำใจ เอื้ออาทร จิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ด้านที่สองคือ การเสียสละ ต่อสังคมที่แสดงออกถึงการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม การเสียสละเงิน เวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม รวมทั้งการเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รู้จัก เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ และด้านที่สามคือ ความมุ่งมั่นพัฒนา คิดริเริ่มในการพัฒนาตนและสังคม เพื่อให้ผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งได้มีลักษณะของการมีคุณสมบัติของผู้ที่มีจิตอาสา และสอดคล้องกับ จูรี ทัพวงษ์ (2552) ได้ศึกษา การประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา โดยมีการตั้งวัตถุประสงค์เพื่อการประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและศึกษาผลการประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยการอาชีพพนสนิม ใช้แบบแผนการทดลอง One Shot Case Study โดยวัดผลเพียงครั้งเดียวหลังจากการทดลอง พบว่า การทำงานร่วมกันกับกลุ่มที่มีพื้นฐานแตกต่างกันนักศึกษามีเจตคติอยู่ในเกณฑ์สูง ความกระตือรือร้นและการทำงานร่วมกัน นักศึกษามีเจตคติอยู่ในเกณฑ์สูง และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักศึกษาทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ดีมากนักศึกษามีเจตคติอยู่ในเกณฑ์สูง

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service learning) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้การให้เกียรติและใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็น ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือสามารถในการทำงานเป็นทีม เป็นผู้นำ/ผู้ตามที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และได้เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสังคมได้ ($\bar{X} = 4.96$) ทั้งนี้เนื่องจากการบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม มีขั้นตอนที่ทำให้ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ ขั้นตอนเตรียมการ เป็นขั้นตอนการหาความต้องการของชุมชนที่นักศึกษาสนใจ จากนั้นนำปัญหาที่เลือกได้มาวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไข แล้ววางแผนกิจกรรม ขั้นตอนการ จัดการประชุมเพื่อให้ให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อการทำกิจกรรม ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำกิจกรรมเพื่อนำแผนการที่วางไว้ไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม ขั้นตอนวิเคราะห์และแปลผล นำประสบการณ์ที่ได้ทำกิจกรรมมาวิเคราะห์ผ่านการอภิปราย เปิดโอกาสให้นักศึกษาไตร่ตรองและใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบถึงประสบการณ์ที่ได้รับหลังจากที่นักศึกษาได้ทำกิจกรรม เพื่อให้นักศึกษาได้แบ่งปันประสบการณ์ที่ผ่านมา และขั้นสรุป ขั้นนี้เป็นภาระถึงสิ่งที่ได้ลงมือกระทำให้แก่ผู้อื่น ชุมชน หรือสังคม นักศึกษาร่วมกันสรุปผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ สอดคล้องกับ กิตติยา ผาทองคำ (2550) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้โดยการใช้สังคมที่มีต่อความตระหนักในการรับผิดชอบต่อสังคม และเจตคติต่อการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้าน โพนแพง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้การสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยการใช้สังคมมีความตระหนักในการรับผิดชอบต่อสังคม และมีเจตคติ สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนด้วยกิจกรรมดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ สิตา ทายะติ (2556) ได้ศึกษาการบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษในชุมชนรอบมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้เรียนที่เรียนผ่านการทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจิตอาสา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) : กรณีศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 การปฐมนิเทศการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) มีความสำคัญมากที่ต้องกระทำ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรม

1.2 ผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนแต่ละคน ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

1.3 ควรมีเวลาให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการคิดและทำกิจกรรมได้อย่างเต็มที่

1.4 ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง เพื่อให้ทราบจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนางานตนเองและงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาหรือมีความสนใจที่จะพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้อีกกับผู้เรียน ดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น กระบวนการทำงานกลุ่ม การเปรียบเทียบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) หรือกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อพิสูจน์ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Service learning) ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการทำวิจัยโดยทำการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning) ไปใช้พัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา ผางคำ. (2550). ผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมที่มีต่อความตระหนักในการรับใช้สังคมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโพนแพง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พรินทวนกราฟฟิค.
- จรี ทพวงษ์. (2552). การประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยกระบวนการรับใช้สังคมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา. วารสารศึกษาและพัฒนาสังคม, 5(1-2), 67-80.
- จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช. (2542). นวัตกรรมการศึกษาไทย : รูปแบบการเรียนการสอน”นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวลา เวชยันต์. (2544). การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แซมมณี. (2548). ศาสตร์การสอน: เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิตา ทายะติ. (2556). การบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษในชุมชนรอบมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 7(1), 132-139.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- Skinner, B. F. (1957). *Verbal Behavior*. Acton, Massachusetts: Copley Publishing Group.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. London: Havard University Press.